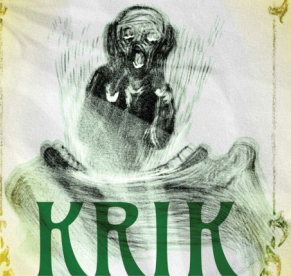

STANISŁAW
PRZYBYSZEWSKI

KRIK

Je možné namaľovať krik umierajúcej ženy?

EUROPA

**STANISŁAW
PRZYBYSZEWSKI**

EUROPA

Publikáciu z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Ďakujeme Vám, že ste si kúpili túto knižku,
lebo dobré príbehy žijú vtedy, keď ich čítame.

Kniha, ktorú držíte v rukách,
vznikla vďaka nášmu spojeniu s **582**

Stanisław Przybyszewski: Krik

Preklad a doslov © Tomáš Horváth 2017

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabec 2017 **bee&honey**

Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2017

Ako osemnásty zväzok edície Renfield

vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2017

Prvé slovenské vydanie

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-89666-43-0

KRIK

editícia
Penfield
Zväzok 18

Potajme, nesmierne obozretne sa prikrádal Gaštovt do nenápadného činžiaku, v ktorom známy obchodník s obrazmi usporadúval mladým maliarom ich kolektívne výstavy.

Nemyslel na to, že by akýmsi zázrakom mohol od toho pekelného Shyllocka mladých, ešte neznámych maliarov vymámiť aspoň zopár frankov – to mu dokonca ani len na myseľ neprišlo; to by sa už skôr počas hladového delíria vrhol na prvého lepšie oblečeného okoloidúceho, aby ho olúpil, než aby sa pobral s nejakou prosbou za tým starým lotrovským úžerníkom – nie! Nešlo o to – akurát, že nemal pokoja od okamihu, keď si drobnými zálohami (ktorými sa Gaštovt v tých najt'ažších chvíľach zachraňoval) od neho pod hrozbou, že všetky jeho plátna zlikviduje, obchodník vynútil, aby výber z nich vystavil v jeho „salóne“.

Mal pocit, že sa dopustil akejsi svätokrádeže, že jeho obrazy, vystavené na verejnosti, budú zhanobené, zbavené nimbu posvätnosti, tej najhlbšej a najtajnejšej inšpirácie, v akej ich tvoril: mal pocit, akoby svoje najmilovanejšie diet'a vyhnal na ulicu, aby preňho zapredalo svoju panenskú čistotu – dusil sa hanbou, zmietala ním zúrivosť, že sa nechal podviesť, bičoval sa opovrhnutím, že sa spreneveril tej najposvätejšej zásade,

ktorou sa doposiaľ riadil – nedovoliť nikomu nahliadnúť do tajomstva svojich tvorivých zjavení.

A teraz išiel, aby sám nad sebou vyniesol konečný rozsudok: chcel vidieť tie svoje obrazy strhnuté zo stien jeho ateliéru, zneuctené pohľadmi bezduchých očí zamastených tukom hlúposti a bezmyšlienkovitej tuposti – zato, že zo svojej duše spravil nechutnú štetku, sa teraz chcel sám zašliapnuť do blata.

Kráčal ukradomky a neustále sa obzeral za seba.

Už od rána mal nepríjemný dojem, že ho niekto sleduje, špehuje, načúva jeho myšlienkam – opatrne a kradmo sa zavíťava do jeho rozorvanej duše, že aj teraz sa za ním neviditeľný zakráda a už-už pred ním znenazdania zastane a do tváre mu šprihne nechutnú výsmešnú urážku...

Odrazu sa spamätal a z chorého preludu, ktorý ho nevýslovne trýznil, ho premkol strach.

Veď kto by ho už len mohol sledovať? A prečo? Ak spáchal nejaký zločin, tak hádam len na sebe samom, a do toho nikoho nič nie je – zločiny spáchané na mozgu, citové „harakiri“ na vlastnej duši nepodliehajú nijakej trestnoprávnej zodpovednosti, niet teda dôvodu, aby ho niekto špehoval...

Otvoril dvere činžiaka, ešte raz zastal a obzrel sa, no nevidel ani živej duše.

Prešiel úzkou špinavou chodbou a zazvonil.

Ktosi mu otvoril; zaplatil pol franku „vstupné“ – dotyčný sa mu diskrétno ustúpil a on sa ocitol v úzkej, mizerne zasklenej miestnosti: na jednej stene boli rozvešané jeho plátna.

Na chvíľu privrel oči, akoby ich chcel pozvoľna privyknuť na muky, ktoré ich čakajú.

Chcel si presne uvedomiť, ako jeho obrazy vyzerali kedysi, a aké budú, keď na ne bude pozerat' o chvíľu.

Túžil vytvoriť akúsi ohromnú syntézu ulice, dať jej večné symboly, odhaliť jej strašné tajomstvo, roztvoriť ju do celej jej monštruóznej ohromnosti, obsiahnuť v nej všetko, čo v človeku žije, reve od rozkoše, zvíja sa v bolestných krčoch, váľa sa

v stoke neresti, babre sa v rozliatej krvi vraždy a zločinu. Chcel celý život zhrnúť do jediného gigantického symbolu: ulice, ktorá zahŕňa celé univerzum, pretína celú zemeguľu miliardami, biliónmi poprepájaných špinavých kanálov, naplnených všakovakou háved'ou, stokami, v ktorých sa to len tak hmýri odporným hmyzom: symbol ulice – stonožky, ktorej ohyzdné telo sa rozvalilo na zemskom póle a stovkami – čo stovkami... miliardami! – nôh, prísaviek, klepiet zovrelo celú obrovitánsku zem.

Otvoril oči a striaslo ho.

Všetky jeho obrazy sa mu zliali v akomsi hlúpom smiešnom chaose.

Nebol schopný ich spoznať.

Akoby mu akýsi zlomyseľný diabol nasadil na oči okuliare s pokrivenými sklami, cez ktoré uzrel všetku svoju bezmernú nemohúcnosť a neschopnosť. To, čo sa mu ešte pred pár dňami v jeho ateliéri javilo ako istý rozmach tvorivých síl, videl teraz ako akúsi pokrivenú grotesku, supiacu v komickej triaške: snaha uchopiť ulicu v symbole sa úplne rozplynula a zostali iba nahé, mizerne namachlené, bizarné pouličné scény, sprosté, banálne epizódky, ordinárne žurnalistické správy, tie najbiednejšie ilustrácie, vhodné akurát tak do bulvárnych novín...

Zamĺkla víťazná fanfára farieb, počul už len vyvolávanie jarmočných krikľúňov, videl krikľavé šašovstvo toho najordinárnejšieho druhu, oči mu klala a zraňovala zachrípnutá, škriekajúca opitá kakofónia šialených farieb, aké vídal na štítoch krčiem na mestskej periférii.

A zároveň pritom úplne zreteľne cítil aj fyzickú bolesť, akoby ho poza chrbát skrz-naskrz prevrtával čísi pohľad: pomaly, intenzívne, vytrvalo...

A čím silnejšie pociťoval tú bodavú bolesť, diabolské okuliare, ktoré už mal na očiach, sa začali monštruózne čoraz viac vydúvať – až tak, že teraz už nevidel nič, len akúsi odpornú mazanicu, hnusné svinstvo, strašnú ranu hnisavej choroby.

Začul sám seba, ako zakvílil, a vydesil sa, že by niekto mohol to úpenie začuť, a predsa veľmi dobre vedel, že za jeho chrbtom kdesi v kúte stojí ten niekto, čo ho po celý čas bolestne prevráta pohľadom.

Reflexívne sa obrátil a vskutku uzrel mladého muža, ktorý sa pozeral nesmierne napäto, s obrovským sústredením: nie naňho, ale na jeho obrazy.

Gaštovt si ho nepriateľsky, zúrivo premeral, no zdalo sa, že tamten mu nevenuje ani najmenšiu pozornosť, ba práve naopak: zastal si hneď vedľa neho, akoby ho vôbec nevidel, a s čoraz väčším zaujatím uprene hľadel na obraz, od ktorého sa Gaštovt práve odvrátil. Zastal pred ním, pár krokov cúvol, opäť sa priblížil – hľadal miesto, odkiaľ by ho uvidel najlepšie, blúdil očami po plátnach zavesených vedľa, a znovu sa vracal k tomu obrazu.

Gaštovt sa doňho vpil pohľadom s trúfalým, vyzývavým výrazom na tvári, pokúšal sa násilne na seba obrátiť pozornosť chlapíka, a ten mu naozaj venoval jeden chladný, ľahostajný pohľad, akoby bol len zhustený vzduch či prinajlepšom hmla, a znovu sa celkom pohrúžil do prehliadky obrazov.

V Gaštovtovi to vrelo. Teraz mal sto chutí k nemu pristúpiť a vyzvať ho za tú ordinárnu urážku na pästný súboj, no podvedome pociťoval, že v ňom narastá akýsi nejasný strach, že jeho údy paralyzuje úplná nemohúcnosť: na čelo mu vystúpil studený pot a cítil, ako mu nepríjemne steká po lícach.

Vyšiel von: vo dverách sa ešte obrátil, ale tamten, ktorého tvár – čo bolo veľmi podivné – nemohol presne rozpoznať, sa o to usilovnejšie snažil pohľadom hltáť jeho obrazy.

Na ulici zastal:

Nemal by sa vrátiť? Skadiaľ sa tam nabral ten človek, ktorý predsa iba predstieral, že si prezerá jeho obrazy, pretože v skutočnosti to jeho, Gaštovta, prevráta pohľadom do špiku kostí – a nielen to: veď predsa úplne hmatateľne cítil, ako diabolsky naňho ten pohľad pôsobil, ako ho bolí ešte teraz – ako sa mu

duša čoraz viac kalí, pretrháva sa jej celistvosť: uvažoval, či by sa to tajomstvo nemal pokúsiť preskúmať, no keď sa po dlhšom čase pristihol, že vlastne hľadá len dáku lavičku v ústraní, na ktorej by, na smrť unavený, mohol spočinúť, tak mávol rukou a zabočil do labyrintu poprepletaných úzkych uličiek: tadiaľ dôjde na nejaké malé námestie a tam si odpočinie.

* * *

Strácal sa, blúdil v tom labyrinte navzájom sa pretínajúcich uličiek, pozahýbaných do čudessných hakov-bakov, no čím dlhšie kráčal, tým väčšmi sa mu dostávalo síl a ráznosti.

Takže to, ako sa neustále krútil dokola, ho ani príliš neunavilo, hoci, isteže, odpočinok by predsa len bol privítal. Mal dojem, že napriek všetkému je ešte stále rekonvalescent, ktorý, hoci je už svieži a celkom dobre sa drží na nohách, sa prebudil po ťažkej horúčke: ešte sa mu do skutočnosti miešali vidiny vyvolané horúčkou, ešte nevedel pochopiť, čo skutočne zažil a čo bola len halucinácia. Ba dokonca by ani nena zbieral dosť odvahy, aby teraz preskúmal, ako to v skutočnosti bolo, tak ako sa neodvážil ani pred hodinou – alebo to je už dlhšie? – keď sa chcel vrátiť a presvedčiť sa, či ten neznámy študuje jeho obrazy, alebo jeho samotného. No toto všetko sa mu zdalo len nepodstatnou malichernosťou oproti tomu, že sa cítil celkom fajn.

Napokon sa dostal na malé námestíčko, úplne prázdne, no pomerne husto obrastené stromami: križovalo sa tu množstvo uličiek, čo v ňom na okamih vyvolalo nepríjemné pocity, lebo to zjavne bola križovatka celého okolitého ruchu. Keď však jeho samotu dlhší čas nič nenarušilo a konečne objavil aj tú vytúženú lavičku, bol nadmieru spokojný.

Posadil sa, no nie zato, že by bol unavený – božeuchovej! – sadol si len nato, aby sa mohol lepšie sústrediť a odriekať svoju večernú modlitbu: vedť sa už chýlilo k večeru.

Odrazu zvažnel, nadobudol slávnostný výraz a začal pokorne šepkať posvätný kajúcny žalm:

„Všetka potupa a hanba budú naložené na tvoje bedrá, a ty ich ponesieš, tvoju potravu znečistia Harpye, a ty ju prehltneš, lebo budeš zmierať od hladu, víno tvoje odporne zhorkne, a ty ho vypiješ, lebo budeš smädný, tvoje lôžko bude z ostrého kamenia, a ty na ňom spočinieš, lebo budeš smrteľne unavený, pri dverách malomocných budeš žobrať o mizerný groš, lebo víchrica a nečas ťa vyženú z tvojho žobráckeho pelechu.“

Touto prorockou kliatbou ho jeho šialená matka zaslúbila na svojej smrteľnej posteli umeniu a na prst mu nastokla zlatý prstienok.

Vyňal ho z kapsičky a obracal dokola:

„A vzal som bez reptania najťažšie bremeno bolesti na svoje plecia a niesol som strašný kríž utrpenia v krvavom pote na horu smrti a potupy a ponesiem ho naďalej, lebo ja som ten, ku ktorému Pán priviedol všetky svoje stvorenia, aby som im dal mená a prázdne formy naplnil krvou svojho života.

Amen!“

V hlbokom sústredení zvesil hlavu na prsia, automaticky schoval prstienok do kapsičky a po nejakom čase sa ešte uistil, či ho tam vložil naozaj. Spadla z neho už všetka úzkosť a bolesť, hnev i nerozhodnosť aj tá chorobná slabosť: vstal, zabočil do prvej uličky, čo pred sebou uvidel, a kráčal priamo za nosom.

Odrazu si všimol, že ide v stopách čiehoosi tieňa.

Pretriel si čelo – až teraz si uvedomil, že už pred chvíľou sa mu na okamih zazdalo, akoby hmliсто videl drobnú postavu ženy s jemnou tvárou a veľkými očami, v ktorých sa skrývala priepastná melanchólia.

V skutočnosti vlastne nevidel nič iné než tie oči, či skôr ligotavý, akoby kovový záblesk naširoko roztvorených zreničiek, ktorý mu premenil celú uličku na čosi celkom iné.

K tým očiam patrila tá dlhá, temná úzka ulička, a v jej prázdnote čosi hľadali – niečo, čo tam predsa muselo byť, no nemohli to nájsť. K tým očiam patrili dlhé štíhle ruky, ktoré sa pohmate presúvali pozdĺž múru, aby našli nejakú zamknutú bránu, ktorá tu niekde predsa musela byť, k týmto očiam patrili aj váhavé kroky, nesmelé, prestrašené, spútané tisíckami úvah, akoby viedli zo strmej skaly klzkou cestou do priepasti.

A úzka dlhá ulica v tichom a zlovestnom kovovom záblesku tých uprene hľadiacich, no nevidomých očí, pod dotykom tápajúcich rúk sa na okamih prebudila z hlbokého spánku, znepokojená neistými, váhavými krokmi, viedla na most, ktorý preklenoval veľkú rieku.

Zakrádal sa za ňou, vkročil do dlhého tieňa, aký vrhala jej postava na temnú ulicu, akoby len zľahka osvetlenú odrazom neviditeľného mesiaca z modravej ocele: jej tieň sa zliat s jeho vlastným a vinul sa za nimi sťa neforemný opitý plaz, ktorý si nie je istý, k akému cieľu smeruje.

Vkročila na most, a on zastal na rohu v bráne nárožného činžiaka.

Odrazu začul príšerný výkrik. Nie! Nezačul – uvidel ho: jasne videl, ako sa roztrhol vzduch, keď ho preoral ohnivý pluh obrovského blesku: vyzeralo to ako naširoko otvorená dračia tlama, chrliaca oheň – nebo zakvílilo záplavou rozbesnených farieb, aké doposiaľ ešte ľudské oko nevidelo. Vyzeralo to, akoby pri počatí spolu zápasili všetky dúhy sveta v boji na život a na smrť: rieka sa odrazu zdvihla, skrivila most, ktorý vyzeral sťa z gumy, do výšin veží šplhajúcich sa až k oblohe – a v tom istom okamihu uzrel, ako sa postava, ktorej tieň sa už dávno odtrhol od jeho tieňa, prehupla cez zábradlie mosta a vrhla sa do spenených vírov rieky, vzdúvajúcej sa hladným zúfalstvom.

Zastal ako skamenený:

V tom kriku sa preňho po prvý raz roztvorili najtajnejšie hlbiny ulice. Ešte nikdy nepočul krik ulice – až teraz sa mu ulica zjavila v celej svojej neľudskej hrôze zatratenia.

Oči jeho duše sa neuveriteľne obrovitánsky rozšírili a akoby sa v nich všetky zmysly zliali do jedného, nasával do seba strašný jas zjavených tajomstiev.

Trvalo to iba sekundu, lebo ihneď nato zaburácal donucujúci rozkaz: no nepočul ho ušami, ani vo svojom vnútri, ale akoby sa z diaľky, z druhého brehu ponad rieku sa k nemu odrazu zúrivo natiahla akási ruka a teraz ním lomcovala neprekonateľnou silou:

– Pomoc! Pomoc!

To nebola prosba, to bol blesk čejsi cudzej vôle, ktorý nútil bez rozmýšľania uposlúchnuť, ktorý spôsobil, že akákoľvek rozvážnosť bola bezmocná.

Slepo poslušný bezmyšlienkovite zo seba strhol kabát, vestu a topánky, prudko sa rozbehol a vrhol sa do speneného prúdu rieky.

Teraz sa stal celý len očami.

Videl neveľkú škvru (klobúk), ktorá sa striedavo ukazovala a zase mizla, poskakovala po sťažka sa valiacich chumáčoch vody: chvíľkami sa mu spred očí všetko strácalo, no tá škvru vždy znovu vyplávala na povrch. Každú chvíľu ho strhával prudký prúd, začal ním otáčať vír a sťahoval ho do hĺbky, voda mu striekala do očí, tlačila sa mu do úst, nosa, uší, no akoby ho šľahali akési diabolské korbáče, akoby sa ocitol v područí akejsi nepochopiteľnej moci, a tá znásobila jeho sily až na nadľudskú mieru – dokázal zachytiť prameň jej vlasov, omotal si ho okolo ruky, spod seba si nadhodil akúsi bezvládnú masu: na chvíľu ho zaliala vlna, no znovu vyplával na hladinu, strhol ho ten najdivokejší prúd a odrazu v strašnom údese pocítil bolestivý kŕč v rukách aj nohách. Už to začal vzdávať, keď tu v ňom opäť zreval ten

pekelný krik: bolo to, akoby sa ho dotklo dočervena rozžeravené železo. Ešte raz vyvinul obrovitánske, nadľudské úsilie – prúd ho ešte divokejšie strhol a vymrštil ho na breh ďaleko za mostom.

Z posledných síl vyvliekol z vody bezvládnú ženu v bezvedomí.

Mal neprekonateľné nutkanie hodiť sa teraz na zem a v slastnom otupení skonáť od neľudského vyčerpania, no zasa pocítil tú hroznú bolesť. Akoby mu ktosi k telu priložil rozžeravené železo: odrazu sa mu do svalov vliala nová, nepochopiteľná sila a z jeho vôle sa stalo kladivo, pre ktoré bol on sám len obyčajnou nákovou.

Všetko, čo teraz robil, vykonával akosi automaticky – jednoducho bol len bábkou v číhysi nesmierne mocných rukách.

Roztrhol na ženskom tele živôtik, striedavo jej nadvihol hlavu a vzápätí ju nechával padnúť, rozpažoval jej ruky a opäť ich skladal. Napokon sa mu podarilo ju vzkriesiť.

Otvorila oči.

Vyšľahol z nich nepríčetný, nenávistný pohľad, ústa sa jej roztvorili, akoby chcela kričať, ale práve v tom okamihu jej zabehla voda, ktorú začala zo seba s namáhavým kašľom dávať.

To ju zjavne definitívne priviedlo k vedomiu.

Obrátila sa na bok, schúlila sa, telom jej zmietať záchvat kašľa. Objal ju okolo drieku, postavil na nohy a trpezlivo čakal, kým záchvat pominie. Potom ju uložil na piesčitú zem.

Dýchala zhlboka, ale už bez problémov. Len z očí sa jej drali ťažké, tlmené stony bolesti – striedavo sa v nich otvárala a zasa zatvárala priepasť hrôzostrašného utrpenia.

Znovu ju postavil na nohy, slovka nepreriekol – iba to kladivo cudzej vôle, ktoré doňho tĺklo ako do nákovy, sa od nej odrazilo: a ona kráčala, tackajúc sa ako pružná trstina, a tak ju napokon striedavo vliekol za sebou, postrkoval pred sebou a potom aj niesol až na miesto, kde ležali jeho šaty.

Opäť ju zložil do piesku: zdalo sa mu, že sa jej tvár skrivila do akéhosi zlého úsmevu – marilo sa mu, že jej oči

žmurkajú akosi zlovestne, no jemu to teraz bolo jedno. Viac ho však udivovalo, že navôkol nebolo ani živej duše, že nikto nepočul ten krik, že sa vzdialenosť od brehu až k ulici akoby na ten krátky čas predĺžila a napriek tomu, že sa už malo zotmieť, ešte stále bolo akosi zvláštne jasno – a už úplne nepochopiteľné sa mu zdalo, keď neďaleko uzrel prichádzajúcu drožku.

Nemal však čas premýšľať, ani hľadať súvislosti medzi tými dvomi zarážajúcimi okolnosťami, a tak zakýval na drožku a drožkár, sľaby čakal len na to, prišiel s drožkou bližšie s akousi podivne ľahostajnou diskretnosťou.

To všetko sa mu zdalo veľmi zvláštne, bola to akási spleť záhada, no nemal čas, aby sa zapodieval jej lúštením.

Rýchlo na seba hodil sako, s námahou si nastokol na nohy topánky, uchopil ženu okolo drieku a zdvihol ju, evidentne už bola pri vedomí, keďže s ňou nemal nijakú robotu. Zakričal drožkárovi adresu (bolo zvláštne, že na okamih sa im stretli pohľady), ešte chcel nad čímsi pouvažovať, ale na to všetko bude mať predsa dosť času neskôr.

Teraz už necítil ani najmenšiu únavu, priam naopak: bol neobyčajne zaktivizovaný, akoby sa mu v žilách rozlieval sladký jed morfia: v ušiach mu neustále znel iba ten krik, v ktorom sa mu po prvý raz zjavilo najhlbšie tajomstvo ulice.

Až teraz, teraz pochopil, odkiaľ sa vzala jeho bezmocnosť a nemohúcnosť, teraz sa mu v duši vyjasnilo: maľoval totiž ulicu, mŕtvu, pustú ulicu, no nedokázal namaľovať jej krik – ach! Aký bol šťastný, že sa mu roztvorili závary k skrytému tabu, v ktorom spočívalo celé to tajomstvo!

Drožka konečne zastala.

Chcel vziať ženu na ruky, no vystúpila po vlastných.

Prekvapilo ho, že drožkár nečakal na platenie a odišiel. Takéto veci sa dejú iba vo sne, pomyslel si.

Na schodoch klesla na zem.

Vzal ju do náručia – zdalo sa mu, akoby nevážila takmer nič – a odniesol do pracovne.

Posadil ju na kanapu, zažal svetlo a otvoril dvere do arkieru, ktorý susedil s ateliérom. Odpratol zopár obrazov a postlal posteľ.

– Teraz sa čím skôr vyzlečte, – vravel rozkazovačným tónom. Zdvihol ju z pohovky a doviedol do arkiera, do ktorého sa zmestila práve len úzka železná posteľ a zopár nevyhnutných vecí.

Hľadela naňho nástojčivo ako maniak, a opäť uzrel ten záblesk chladnej modravej ocele, ktorý mu prednedávnom ožiaril temnotu tmavej ulice, až sa mu zdalo, akoby bolo navôkol jasno. A na okamih pocítil údiv, lebo v tom pohľade, dlhom a významnom, začala v prudkých, hnevливých akordoch hrať akási divoká melódia: vyzývavé, ordinárne ťahy pouličnej neviestky, líškanie sa roztúženej samice a hneď nato nárek bezradného dieťaťa, škripot zúfaleho bôľu, skučanie od hladu, po čom ju opäť zase zachvátila nehanebná sexuálna túžba...

A ten dlhý pohľad: to bol krik samotný!

– Teraz sa povyzliekajte a ľahnite si, – jeho hlas začal byť tvrdý a neústupný. – Ja zatiaľ zakúrim v piecke v ateliéri a dám vám sušiť bielizeň a šaty... Hanbiť sa nemusíte, oddeľuje nás stena. Teraz... – našiel v ateliéri starý kožuch a položil ho vedľa nej na malú stoličku. – Teraz pôjdem do ateliéru a uvarím horúci čaj. Len vás prosím, nech vás o štvrt'hodinu nájdem v posteli v tamtom kožuchu... Oblečte si ho a všetko, čo treba dať sušiť, položte sem na stoličku.

Všetko to hovoril panovačným, prísnyim hlasom: ona naňho hľadela stále tým istým pohľadom, ktorý ho čoraz väčšmi znepokojoval. Ešte raz si ho premerala dlhým pohľadom: nevedel, či sa v ňom skrýva kľč bolesti, či opovržlivý výsmech, alebo strach, či azda výzva. Potom zatvorila oči.

– Nebojte sa ma, – hovoril už miernejším tónom, nepokojne a chaoticky. – Ja vám nespravím nič zlé. Len by som nerád, keby ste na smrť prechladli...

Zarazil sa, lebo črty tej útlej tváre, poznamenananej nezastretou stigmou prostitútky, začali hrať tou istou ohyzdnou melódiou, ktorú vycítil už v jej pohľade – črty tej mrŕvolne bledej tváre, ktorú neforemná vlna čiernych vlasov, čo sa okolo nej ježili v hustých prstencoch, robila ešte menšou, sa prekvapujúco rýchlo menili. Črty, spočiatku pokojné ponurou krásou padlého anjela sa v tom istom okamihu rozšírili v nemravnej zmyselnosti opitej pobehlice – na záblesk sekundy hrozivé a odpudivé, uvoľňovali sa vzápätí v prefíkane rafinovanej zvodnej póze: spoza chatrnej vystrašenej blany tváre dieťaťa cerila zuby maska hniloby a rozkladu, poprežieraná jedom prostitúcie.

– Nemusíte sa ma báť, ja s vami naozaj nemám nijaké zlé úmysly, – opakoval zmätene a zároveň sa vpíjal pohľadom do tej podivnej tváre: veru, nenašiel by dokonalejší model pre svoj symbol ulice... Áno, áno! To bolo to, čo hľadal: tá žena v chápadlách akejsi odpornej stonožky, sto ráz ohyzdnejšej než tá, čo ovládala celý svet.

Teraz opäť otvorila oči, no tentoraz s tým pohľadom, v ktorom bol nemý krik, ktorý si už raz všimol, keď ju vytiahol z vody: pohľadom nepríčetným, nenávisným, šialeným od strachu.

Cúvol.

– Vrátim sa o štvrt'hodinu. – Ten hrozivý pohľad ho takmer vyľakal. – Uvarím čaj.

Zatvoril dvere arkiera a nechal ju samu. Rozložil v pecke oheň a na platňu postavil samovar.

Chcel o čomsi pouvažovať, o niečom popremýšľať, no to všetko ešte malo čas, a tak trpezlivo čakal, kým nezačne vriieť voda, a vytiahol z dákeho kúta šálku. Starostlivo ju opláchol, lebo sa mu marilo, že páchne po starom terpentíne,

nalial do nej čaj a zaklopal na dvere do arkiera. Keďže nezačul nijakú odpoveď, pomaly a opatrne otvoril dvere.

Spravila všetko, ako jej prikázal.

Ležala, zabalená do kožucha, prikrytá dekou – a vedľa bolo cez stoličku prevesené jej oblečenie, z ktorého na dlážku stekala široká stružka vody.

– Výborne, výborne! – povedal Gaštovt takmer veselo a povzbudivo, no jej nahnevany, nenávistný pohľad ho vzápätí schladil.

– Teraz sa napite čaju a potom určite hneď zaspíte. Aj ja sám som čertovsky unavený...

Ani sa nepohla.

Podišiel k nej, ruku jej podložil pod hlavu a takmer násilím do nej vliat horúci čaj. Potom vzal všetko, čo našiel na stoličke, a opustil miestnosť.

Zatvoril za sebou dvere, rozvešal úplne premočené veci okolo piecky a už nemyslel na nič, len nato, aby náhodou nezaspal: ľahko by mohol vzniknúť požiar a vtedy by sa jeho návštevníčka dostala z dažďa pod odkvap, to jest, zhorela by zaživa.

Ani len nestihol celú hrôzu takejto situácie domyslieť do konca, keď odrazu klesol na otoman, akoby zasiahnutý bleskom: ešte videl, ako sa z akejsi škáry vysúva odporná hlava stonožky, a počul, ako sa sype piesok za vytrhnutou tapetou. Okamih hľadel do dvoch zelených zreníc, čo sa neskutočne rýchlo monštruózne zväčšovali na obrovské terče, v ktorých zazrel mostné oblúky, vyklenuté až po oblohu. Medzi chvejúcimi sa stĺpmi sa prelievala čierna hnilobná voda, až sa zdalo, že sa celý ateliér otriasa, ako sa cez tesnú škáru čoraz prudkejšie predieralo akési obrovské telo – začul ešte nejaký príšerný krik, sťa desivý rykot ohlušujúcej sirény, ktorý pozvoľna tíchol – zamieral... Ešte chcel natiahnuť ruku, aby ho roznietil, priložil zopár polienok, no nebol už schopný pohnúť sa.